
KÜLAKULTUURI JA KÜLAELU TOETUSMEETMED LEADER-PROGRAMMIS

PIPI-LIIS SIEMANN
LÕUNA-JÄRVAMAA KOOSTÖÖKOGU

Leader-meetme eesmärgid

- ✘ Leader meede on Eesti maaelu arengukava 2007-2013 üks telgedest. Selle rakendamise eesmärkideks on:
- ✘ Edendada kohalikku algatust;
- ✘ Toetada kolme sektori koostööd;
- ✘ Aidata piirkonna sisemiste arenguvõimaluste kaudu kaasa paikkonna elukvaliteedi parendamisele ja majandustegevuse mitmekesistamisele.

Leader-meetme rakendamine

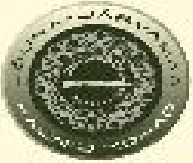
- ✘ Eestis on 26 kohalikku tegevusgruppi, kes on koostanud piirkondlikud arengustrateegiad.
- ✘ Aastatel 2008-2011 on läbi Leader-meetme toetatud kokku **3834** projekti kogumaksumusega **40 798 874** eurot.
- ✘ Rahastatakse nii ettevõtete, mittetulunduslike ühenduste kui kohalike omavalitsuste poolt esitatud, strateegiaga kooskõlas olevaid projekte.

Pärandkultuuri toetamine leader-meetmes

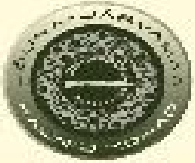
- ✘ Üle Eesti on pärandkultuuri hoidmist ja populariseerimist mainitud 23 tegevusgrupi strateegias.
- ✘ Ellu on viidud kokku 1454 otseselt kultuuripärandi hoidmisele ja suunatud projekti.

Näiteid projektidest

- ✘ Investeeringud mõisate, kirikute ja külamajade restaureerimiseks, rekonstrueerimiseks, renoveerimiseks, projekteerimisteks.
- ✘ Pärandkultuuriobjektide hooldamine, taastamine.
- ✘ Rahvariiete, rahvuslike käsitöötraditsioonide hoidmine ja tutvustamine.
- ✘ Infoviidad, teabetahvlid ajaloolistes ja pärimuskultuuriga seotud paikades

- ✘ Lõuna-Järvamaa kaunid ja huvitavad paigad on tähistatud projekti „Lõuna-Järvamaa viidastamine“ käigus:
- ✘ et kogutud kohapärimused ja huvitavad faktid vaatamisväärsuste juures infotahvlite abil nähtavaks teha;
- ✘ et muuta Lõuna-Järvamaa sel viisil külastajatele atraktiivsemaks ning meeldejäävamaks.

Projekt viidi ellu aastatel 2009-2011.

Projekti kogumaksumus oli 38283 eurot,
paigaldati 324 teabetahvlit.

Projekti rahastati 90% ulatuses Leader-
programmi poolt, 10% omaosaluse kattis
MTÜ.

Lõuna- Järvamaa kaunid ja huvitavad paigad

www.ljarva.es/turism

RÕUGU TALUPARK-DENDRAARIUM

Siin on ka

Siin on ka

Siin on ka

Siin on ka

Siin on ka

Siin on ka

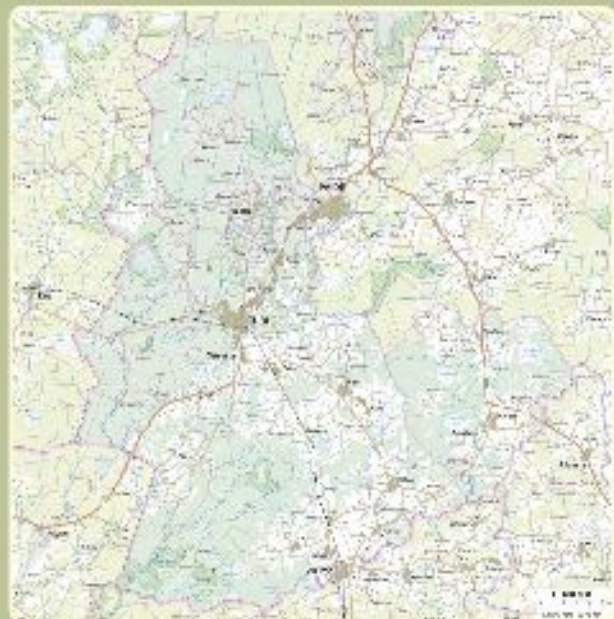
Siin on ka

Siin on ka

Siin on ka

Siin on ka

Siin on ka

Siin on ka

LEADER

European Union

Ministry of Environmental Affairs

Siin on ka

Ministry of Environmental Affairs

Ministry of Environmental Affairs

Lõuna-Järvamaa kaunid ja huvitavad paigad

www.jarva.ee/turism

SOEMÄGI

Voor Türi Väikevoorestikus Lokuta mõisa maadel. Rahvasuus Soeme, 1753 Kirikumõisa kaardi Sojemegsche, 1798 Soemäggi. Soed, ehk hundid armastasid vanal ajal seal külmal ajal täiskuu öödel ulgumas käia. Lokuta parun oleval seal nii mõnegi soe omaks võtnud. Ega ta upojad tohtinud jahti pidada, isegi soele mitte. /Edith Ruisu/

Türi väikevoorestik, ka Väike-Vooremaa. Maastikuuala Lahkme-Eestis, ehk Vahe-Eestis umbes 40-ruutkilomeetrise alal. Keskmise kõrgusega 50-60 meetrit üle merepinna. Paasaluspõhjaga lainjat jääpaisjärve tasandikku liigestavad künniste ja seljakutena 0,5-2 kilomeetri pikkused, 100-200 meetri laiused ja keskmiselt 15-20 meetri kõrgused põhjakirde ja lõuna-edela suunalised väikevoored. Pikim oos ehk vallseljak on Nõmme-Pala-Scare vallseljak. Kõrgeimad voored on Käämäe 20 m, Kirna 19 m., Tori

17. Pikimad voored on Virika 2,5 km, Mõnnaku 2 km, Pala 1,9 km. Laiemad voored on Mäeküla, Tori ja Lokuta - ca 500 m.

Paljudel voortel on pürandkultuurne tähendus. Mitmed voored on seotud muistenditega. Mõned voored on olnud muistsel ajal pelgupaigeks, mõnda voort peetakse hiimäeks, mõnel voorel on leitud kalmete järgi - teadmata on kas kalmed on mõne asula kunagine rahula, või jäljed katkudest ja sõdadest. Mitmed voored on rahvasuus saanud nimed, mõni voor kannab samas asuva asumiga sama nime, mõni voor on nimetu või oleme nime ajaloo hämarusse kaotanud. Kahjuks on mitmed voored veetud karjääride tõttu laiali. Edaspidisele kaevandamisele osade voorte osas pani piirid Türi Maastikukaitseala moodustamine, mis haarab suurema osas Väike-Vooremaast.

LEADER
EESTI

Tähtsaimad kontaktid:
Väikevoored: Tel. 44 26 11 23
Aadress: Väikevoored
Kõrtsi- ja turismiühendus

Õnneks on põlvkondadele ühine programm, mis toetab meie põlvkonda. Lõuna-Järvamaa põlvkondadele ühine programm ja rahvatähtsusega on "Lõuna-Järvamaa põlvkondadele ühine programm".

Tekstid
Jõe Ormus-EE
Tallinna toetus
Kõrtsi- ja turismiühendus
Kõrtsi- ja turismiühendus

Lõuna- ja Järvamaa kaunid ja huvitavad paigad

www.jarva.ee/huism

ALE, ALEMAA, KÜTIS, METSAPÖLD

Alemaa. Metsamaal saab alepõldudest a mu metsa uuenduseks küntud vagusid või istutuseks välja löödud lappe uurides. Tundub, et Naerissaare ümbrus on kõik kunagi aletatud. Selleks annab vihjeid ka 1798. aastul ilmunud kruhv Mellini kaart, kus Naerissaare ümbrus on legendikega ja hõreda metsaga. Aleviljelus on Eesti aladel kõige kauem kasutatud maaharimisviis. Kaugel muinasajal alguse saanud aletegemist kasutati kuni 19. sajandini. Aletamiseks valiti noor 10-20 aastane mets. Okaspuud raiuti maha ta vel, lehtpuud suvel, lõies lehtes. Tihedama isal korrul kaeti kogu aletatav ala puudega ühtlaselt, hõreda metsa korral lasti puud vaalu. Puudel lasti sügiseni või järgmise kevadeni kuivada. Äärmine vaal süüdati pealtnuule servast põlema ja veeretati siis pikkade ottide ja harkidega järgmise vaaluni. Nii põletati kogu alemaa. Seeme külvati otse tuhka, seejärel maa künti ja äestati.

Esimesel aastal kasvatati tavaliselt alemaal otra, mis oli suhteliselt nõudlik kultuur. Talirukist sai kasvatada ka odra järel. Naerist kasvatati ka siis veel alemaal, kui teisi taimi kasvatati juba sõnnikuga väetatud põlispõllul. Sõnnik andnud naerile kõrvalmaitse. Esimesel aastal sai alepõllult 10 kuni 15 seemet, kui põlispõllul tavaliselt 5-6 seemet (enne sõnnikuga väetamise aega.) Seetõttu võis alemaale hõredamalt külvata ning seemet parema võrsamise arvelt kokku hoia. Üle 3-4 aasta ei tasunud ühte alemaad harida. Maatükk jäeti paarikümneks aastaks sööti, kuni

jälle kasvas põllul tihe võsa.

Kütis on aleviljeluse erivariant. Kütist tehti metsavaesel alal vähemalt 16. sajandist alates. Kütist tehti uudismaal või söödil, samuti lahjaks jäänud põlispõldudel viljakuse suurendamiseks. Kuivanud haoked ja paari meetrised lõhandikud pardi küntud maale vaalu või ringikujuliselt, kaeti pealt mätaste ja mullaga ning süüdati otstest põlema. Selline ummuksis põlemine parandas muldastruktuuri sügavamalt kui aletegemine. Seejärel lootati läbipõlenud tulimuld laiali. Maa künti uuesti, ning äestati. Kütisemaal kasvatati kõige rohkem otra ja naerist. Kütis oli intensiivsem maaharimisviis kui ale. Nõudis rohkem tööd, aga andis rohkem saaki (üle 20 seemne esimesel aastal) ning maad sai kasutada vähemalt 5 aastat. Seejärel jäeti ka kütisemaa paarikümneks aastaks sööti. Hilisemal ajal veeti peale 3-4 aastat kasutatud kütisemaale sõnnik ja põldu sai kasutada kui põlispõldu. Väga lalaldane oli kütise kasutamine Eestis 17. sajandil. 18. sajandil aga leiti, et kütis kurnab liialt põllumaad ja selline maakasutamise viis keelati mõisnike poolt.

Metsapõld oli tähtis eraldi asuv kõlvikuliik, mis usus tavaliselt taludest eemal, metsaalal ja mida vlijeldi ebakorrapäraselt ale või kütise tegemise teel. Metsapõld ei käinud kindla kõlvikorra alla. Tavaliselt kuulusid metsapõllud eraldi asuvate talude alla ja olid tarastatud. Võimalusel ka karjatati metsapõlde. Kui põld jäi lahjaks, võeti tara maha ja põld jäi sööti.

LEADER
EESTI

7147 Tallinn, aadress
Võru tänav 11a
113 10128
aadress: Tallinn, aadress
aadress: 7147 Tallinn

Õnneks on põlvkondade vahelisele põlvkondadele
huvitavaks teinud "Lõuna- ja Järvamaa
ja Järvamaa ajaloolise kultuurimälestuse ja
võlvikuliikide" teema. (Lõuna- ja Järvamaa)

Talud
Jõe Ommus-1
Tallinna talud
Kõrgemaõppisühendus
Kõrgemaõppisühendus

Soovitused leader-meetme kasutamiseks

- ✘ Strateegia täiendamine (vajadusel)
- ✘ Jätkusuutlike ja kogukonna eesmärkidega kooskõlas olevate ideede valik
- ✘ Omaosaluse ja esialgse finantseerimise olemasolu
- ✘ Hea koostöö omavalitsuste ja kohaliku kogukonna vahel
- ✘ Projekti tulemuste edasine haldamine.

- ✘ Pärandkultuur on osa meie rahvakultuurist, selles põimuvad rahva hingelaad, vaimulooming, ajalugu ja kodupaiga loodus.
- ✘ Nagu nimetuski ütleb, on see kõik meile pärandiks jäetud- ühendamiseks tänapäeva minevikuga, meid kõiki Eestimaaga.
- ✘ Kasutame selleks siis kõiki meie käsutuses olevad võimalusi!

- ✘ Kuna pärandkultuur on meie kõigi seas edasi kanduv teadmine, oleme info kogunud erinevatest tükikestest ning selles võib esineda puudujääke. Palume lahkesti kõikidest ettepanekutest, soovitustest, ebatäpsustest, vigadest või täiendamist vajavatest teabetahvlitest teada anda e-posti teel: ljarva@ljarva.ee

05.10.11

TÄNAN KUULAMAST!

Küsimused ja lisainfo:

Pipi-Liis Siemann

pipiliis@tyri.ee

Telefon 527 9775